

Acerca de este libro

Esta es una copia digital de un libro que, durante generaciones, se ha conservado en las estanterías de una biblioteca, hasta que Google ha decidido escanearlo como parte de un proyecto que pretende que sea posible descubrir en línea libros de todo el mundo.

Ha sobrevivido tantos años como para que los derechos de autor hayan expirado y el libro pase a ser de dominio público. El que un libro sea de dominio público significa que nunca ha estado protegido por derechos de autor, o bien que el período legal de estos derechos ya ha expirado. Es posible que una misma obra sea de dominio público en unos países y, sin embargo, no lo sea en otros. Los libros de dominio público son nuestras puertas hacia el pasado, suponen un patrimonio histórico, cultural y de conocimientos que, a menudo, resulta difícil de descubrir.

Todas las anotaciones, marcas y otras señales en los márgenes que estén presentes en el volumen original aparecerán también en este archivo como testimonio del largo viaje que el libro ha recorrido desde el editor hasta la biblioteca y, finalmente, hasta usted.

Normas de uso

Google se enorgullece de poder colaborar con distintas bibliotecas para digitalizar los materiales de dominio público a fin de hacerlos accesibles a todo el mundo. Los libros de dominio público son patrimonio de todos, nosotros somos sus humildes guardianes. No obstante, se trata de un trabajo caro. Por este motivo, y para poder ofrecer este recurso, hemos tomado medidas para evitar que se produzca un abuso por parte de terceros con fines comerciales, y hemos incluido restricciones técnicas sobre las solicitudes automatizadas.

Asimismo, le pedimos que:

- + *Haga un uso exclusivamente no comercial de estos archivos* Hemos diseñado la Búsqueda de libros de Google para el uso de particulares; como tal, le pedimos que utilice estos archivos con fines personales, y no comerciales.
- + *No envíe solicitudes automatizadas* Por favor, no envíe solicitudes automatizadas de ningún tipo al sistema de Google. Si está llevando a cabo una investigación sobre traducción automática, reconocimiento óptico de caracteres u otros campos para los que resulte útil disfrutar de acceso a una gran cantidad de texto, por favor, envíenos un mensaje. Fomentamos el uso de materiales de dominio público con estos propósitos y seguro que podremos ayudarle.
- + *Conserve la atribución* La filigrana de Google que verá en todos los archivos es fundamental para informar a los usuarios sobre este proyecto y ayudarles a encontrar materiales adicionales en la Búsqueda de libros de Google. Por favor, no la elimine.
- + *Manténgase siempre dentro de la legalidad* Sea cual sea el uso que haga de estos materiales, recuerde que es responsable de asegurarse de que todo lo que hace es legal. No dé por sentado que, por el hecho de que una obra se considere de dominio público para los usuarios de los Estados Unidos, lo será también para los usuarios de otros países. La legislación sobre derechos de autor varía de un país a otro, y no podemos facilitar información sobre si está permitido un uso específico de algún libro. Por favor, no suponga que la aparición de un libro en nuestro programa significa que se puede utilizar de igual manera en todo el mundo. La responsabilidad ante la infracción de los derechos de autor puede ser muy grave.

Acerca de la Búsqueda de libros de Google

El objetivo de Google consiste en organizar información procedente de todo el mundo y hacerla accesible y útil de forma universal. El programa de Búsqueda de libros de Google ayuda a los lectores a descubrir los libros de todo el mundo a la vez que ayuda a autores y editores a llegar a nuevas audiencias. Podrá realizar búsquedas en el texto completo de este libro en la web, en la página <http://books.google.com>

Q. B. V.

QVÆSTIONEM MORALEM,
UTRUM DISPENSA-
TIO CIRCA JUS NATU-
RÆ LOCUM HABEAT?

DEO JUVANTE,

&

Annunte inclutâ Facultate Philosophicâ
in Illustri Academiâ Lipsiensi,

PRÆSIDE

VIRO MAXIME REVERENDO ET EXCELLENTISSIMO

DN. VALENTINO ALBERTI,

SS. Theol. Doctore celeberr. ejusdemque Prof. Publ.
Extraord. Logic. & Metaphys. Ordinar. Consistor. Electoral. &
Ducal. Assessor, Academiæ Decem-Viro, Collegii B. Mariæ
Virginis & Nation. Polon. Senior. Alumnor. Electora-
lium Ephoro, de his & aliis officiis meri-
tissimo,

Dn. Patrono & Præceptore filiali obser-
vantiâ colendo,

Placide sententiarum collationi submittit

JOACHIMUS Weichman / Gedan.

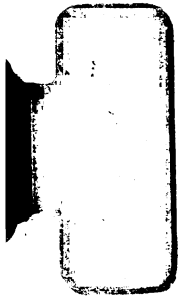
AUTOR,

In Auditorio Major. Principp.

H. C.

d. XIX. Septembr. M. DC. LXXXV.

TYPIS CHRISTIANI GÖZL.

Sta

C. B. D.
Procœmium.

Admiranda utiqve summa Summi Numinis Sapiencia pariter ac benignitas, quâ hominem, rationis compotem, morali quâdam relatione, ad Se, Supremum Rectorem ac Dominum, carere noluit; eumq; proinde in utero matris de iis, quæ ad constitutum à se finem consequendum pertinent, sufficientissimè erudit. Accepit ibi homo principia prima practica, quæ non modo recti notitiam ipsi suggerunt, verùm etiam vi suâ obligatrici eum in actionibus suis ita dirigunt, ut semper & ubiqve se ad referendam Creatoris sui similitudinem teneri, sentiat: humanam hîc venerari autoritatem non attinet, quam *deceptionem cordis humani, Theologus Anglus, Sonderfonus,** non immeritò appellat. Videant Pontifici, num vulgato illo Pythagoreorum, *αὐτὸς ἐφα*, quod ad Pontificem suû applicare non verentur, adeò, ut, loqvente *Bellarmino*, † *si ille erraret precipiendo vitia, vel prohibendo virtutes, teneatur Ecclesia credere vitia esse bona & virtutes malas, nisi vellet contra conscientiam peccare*, (quasi verò, credere contra dictamina rectæ rationis à DE O insita, vitia esse bona, non sit contra conscientiam peccare) actiones suas in foro divino à peccato immunes reddere queant? Tutius erit, semina naturæ (quatenus recta est) sequi, quorum obligatio tanta est, ut non modo ad omnes, eos etiam, qui inter homines superiorem non agnoscunt, pertineat, verùm etiam à nullo minui aut tolli possit. Descendant in se Amasii illi Romani Pontificis, & tentent, num bella intestina, quæ conscientia transgressionis legis divinæ rea movere solet, autoritate Pontificis sedare aut tollere valeant: agnoscit conscientia, præter Deum, Superiorem nullum, neq; dispensationes à minore factas admittet, inprimis circa leges in foro ejus indispensabiles, qualis Lex Naturæ, de actionibus secundum voluntatem Dei instituendis, nos admonens, esse meritò dicitur.

A 2

Sed

* de Obligat. Conscient. prælect. 2. p. 52. † L. 4. de Pontif. c. 5. in fin.

Sed quò rarior? plura de his in ipsâ, quam de dispensatione circa Jus Naturæ in lucem publicam protrudimus, dissertatione, quæ summam hujus legis obligationem prolixius exponet. Res est, fateor, ardua, non quidem si novitatem, sed gravitatem argumenti attendas. Gaudeant alii novitate, eamque in prodigium pertrahant; mihi aliorum sequi vestigia, & de argumento, quod magnos etiam exercere potuit, pro ingenii modulo nonnulla dixisse, sufficiet. In iis autem, quæ majori fortè acumine decidi potuissent, veniam nobis pollicemur, vel ab eo, qui in magnis voluisse fat esse, perpenderit. Tu verò, Summe DEUS, omnis boni fons & scaturigo, retegere oculos meos, ut intuear mirabilia ex lege tuâ! Fiat!

CAPUT PRIMUM

Terminorum continens explicationem.

§. 1.

A Notioribus ad ignotiora & nobis progrediendum rati, operæ fore pretium putavimus, si vocum, antequam ipsam Quæstionis decisionem suscipiamus, explicationem præmittamus.

§. 2. Non autem utriusque vocis Etymologiam prolixiori evolvere pertractatione, erimus solliciti, quippe quâ plerorumque, qui de J. N. unquam publicæ quid commiserunt luci, repleta esse opera vides; nolumus itaque actum agere, iis inprimis, quæ proximè ad negotium nostrum facere videntur, operam daturi.

§. 3. Ex ipsâ, quam disputationis nostræ exhibet frontispicium, quæstione facili videre erit negotio, misso Jure concessivo de præceptivo tantum acturos nos esse. Cum enim non nisi huic vis obligandi, [quæ ex jussu illius, quo decet aut oportet nos hoc vel illud facere aut omittere, oritur. Jus contra concessivum, consistens in facultate aliquâ, cujus beneficio licet nobis aliquid justè habere vel agere, inferre eam non potest, (a)] quam dispensatio necessariò præsupponit, competat, solum etiam id hujus erit loci.

§. 4. Hinc etiam patet, vocem J. N. idem nobis quod Legem Naturæ

(a) conf. Maximè Rever. Dn. Præs. Præceptorem nostrum filiali observantiâ colendum, Comp. J. N. P. 1. c. 1. §. 2.

Naturæ significare, quæ tanquam Synonyma ab ipso Grotio (b) non malè adhibentur. Quicquid etiam nobis Hobbesius, qui ludere vocabulis tanquam arcaistulis sibi licere, fortè arbitratus est, objiciat, Conf. Dn. Uffelmannus (c).

§. 5. Explicato, quantum necesse visum fuit, nomine J. N. ipsa se nobis res offert, paucis quoque absolvenda. Existentiam Juris hujus, prolixioribus adversus Carneadem, [quem refutatum, vide apud Lactantium (d)] & alios, argumentis probare, nostri nunc non est instituti, qui eam tanquam certam & omni dubio solutam præsupponimus. Negotium aliàs hîc nobis faceretur, Malmuriensis Philosophus, Hobbesium puta, qui impiam Carneadis sententiam ex orco revocare non dubitavit, etiamsi multa passim de legibus naturæ crepet. Consule alios ex professo id agentes, it. Excell. Dn. Bûcherum, Præceptorem de nobis meritissimum, (e) & Scharrokium (f).

§. 6. Proximum est, ut videamus, quid J. N. sit, quod ex accuratâ ejus definitione patecet: de quâ cogitandi operam nobis minorem fecit, Magnus ille Moraliû Doctor, Grotius, (g) ex quo mutuari eam, calculo inprimis Excell. Dn. Prasidis (h) approbatam, non dubitamus. Est illi J. N. dictatum rectæ rationis indians actui alicui ex ejus convenientiâ cum ipsâ naturâ rationali inesse moralem turpitudinem, aut honestatem moralem, ac consequenter ab Autore natura, DEO, talem actum aut vetari, aut præcipi.

§. 7. Sunt equidem multi, magni etiam nominis Viri, qui in Grotii definitione, quod desiderent, habent, neque ipse Guilielmus frater acquiescere in eâ videtur, quamvis non aperta alicujus imperfectionis eam arguat, satis tamen mentem suam, aliam allatæ subjungendo, prodit. Nos eâ contenti, pauca quæ rei nostræ inservire videbuntur, adjiciemus.

§. 8. Est Jus Naturæ Grotio dictatum rectæ rationis: ne fortè hîc non nisi ratiocinatione acquisitam honesti notitiam admittere videamur, monendum puto, non omne dictatum rectæ rationis

(b) de J. B. & P. l. i. c. 1. § 9. conf. G. Grotium c. 1. § 3. 4. (c) de Jure N. G. & C. c. 1. §. 6. (d) divin. Instit. l. 5. c. 16. (e) de Lege Naturæ S. 3. (f) de offic. bom. sec. J. N. c. 2. n. 5. p. m. 91. (g) l. 1. c. 1. §. 10. (h) P. 2. Proleg. S. 4.

tionis *dianoëticum*, verum quoddam etiam *adianoëticum* esse. Utrumque intelligitur: *illud* per discursum formatur, quando intellectus noster, conclusiones Juris Naturæ à suis principiis deducit, quo procedendi modo miseris nobis mortalibus in statu corrupto sæpius opus est, imprimis quando de honesto, *quod ex hypothesi status corrupti hodie tantum datur, ad quod principia status integritatis extenduntur normaliter*, sermo est: hoc est de universalissimis principiis, quæ absque omni ulteriori inquisitione vera esse judicat intellectus noster, iisque assentitur, *quæ ad honestum, quod in utrumque statum, tam integritatis, quam corruptionis, cadit, pertinent, & è statu integro desumuntur formaliter*, v. g. Parentes sunt colendi, bonum est faciendum &c. *vid. Excellentiss. Dn. Præses (i) & B. Dn. D. Strauchius, Præceptor noster, cum viveret, meritisimus; (k) posterioris generis dictatum, notitiam honesti, citra omnem ulteriorem inquisitionem gignit: utrumque tale est, quod simul obligationem infert, atque eatenus à permissionibus, tam nudi facti, quam legis, & his tam plenis, quam quæ minores sunt plenis, consiliis & assertionibus differt; (l) de quâ infra pluribus.*

§. 9. Restat adhuc *Objectum & obligatio*: illud Grotius dicit esse *actum convenientem aut inconvenientem cum ipsâ naturâ rationali, indeq; habentem moralem turpitudinem aut honestatem moralem*: paucis, omne id, quod in se & suâ naturâ dignum est, ut vel fiat, vel omitatur; nam tale quid convenit cum ipsâ naturâ rationali: atque eo ipso differt Jus Naturæ à *jure positivo*, cujus *Objectum* sunt *indifferentia*. Hinc ea, quæ Jus positivum prohibet, mala sunt, ideò, quia prohibentur: contra Jus Naturæ ideò bonum præcipit, quia bonum est, ideò mala prohibet, quia in se & suâ naturâ sunt mala, (m) ut adeò causa bonitatis vel malitiae, quæ in *Objecto* J. Naturæ datur, non in voluntate Legislatoris, sed in naturâ & qualitate ipsius objecti quærenda sit, v. g. furtum malum est, non quia DEUS prohibuit, sed quia in se & suâ naturâ honestati

(i) P. l. c. l. §. 38. p. 45. §. 57. p. 54. *Paranef. p. 41. 42.* (k) *Theol. Moral. manuscr. Q. 27. de fundamento J. N.* (l) *Comp. J. N. P. 2. proleg. §. 14. p. 22. 23.* (m) *G. Grotius c. 1. §. 16. p. 13.*

honestati contrariatur; Suum namque cuique tribuere, non potest non esse honestum, ac proinde etiam convenit cum intellectu divino practico. Si autem forte quæras: Unde scio malum hoc esse? respondeo cum *Dn. Job. Frider. Hornio*: (n) *Hic ipsum objectum ad normam ponendum, eidemq; applicandum est, ex quâ applicatione id responsum dabitur: quia ex sua naturâ adversatur honestatis regula, nobis implantata & ab hac discrepat. Si procedas ulterius & inquiras, cur illud recta rationi disconveniens malum sit? Respondebitur, quia simul ab aternâ lege abhorret, cujus vis impressa est homini. Si nec dum sedeat mens & petat: decisoriâ accipiet causam, non quòd voluntas aut imperium divinum prohibuerit: sed quòd justitiâ & sanctitati divina opponatur, & ab eâdem deviet. Habes itaq; causam, cur Deus J. Naturæ hoc vel illud prohibuerit? ideo scilicet quia aliter velle non poterat, utque ita objectum suâ justitiâ intrinsicâ omnem voluntatem DEI liberam antevertat, uti eleganter loquitur *Dn. D. Zieglerus*. (o)*

§. 10. Cùm autem uti omnis Lex, ita etiam J. N. Legislatorem necessariò requirat, à quo tanquam Superiore obligatio dependeat; causa obligationis, cur nimirum homo ad bonum præstandum, malum verò fugiendum obligetur, in DEO quærenda erit, qui actum talem aut vetuit, aut præcepit. Accuratè igitur distingvendum erit inter fundamentum præceptionis & prohibitionis in principiis J. N. & eorum obligationem: illud in objecto latere, imò patere diximus; hæc à Legislatore dependet. In eo modò citatus *Dn. Hornius* humani aliquid videtur passus, quando principium obligationis quoque in objecto ponit. (p) Vis obligatrix hujus Juris tanta fanè est, ut ad omnes omninò homines, etiam eos, qui inter homines nullum agnoscunt Superiorem, sese extendat: Hæc verò à nudo objecto provenire non poterit. Etiam si sciam, furtum esse malum, nondum ex his de obligatione convictus ero, nisi simul certus sim, dari Superiorem, qui potestatem habeat, me lege sibi adstringendi, cumq; obligationem J. N. indidisse. *Honestum*, inquit *Excell. Dn. Prasfes*, (q) quod ad utrumque statum pertinet, dependet (ratione obligationis & præcepti) à DEO; idemq; (ratione sua bonitatis & nostræ assertionis) simpliciter & in se justum est.

§ 12.

(n) de Subj. J. N. c. 7. cit. *Dn. Uffelmanno* l. c. (o) in *Grot. l. 1. c. 1. §. 10. p. 52.* (p) l. c. (q) *Paranes*. p. 101.

§. 12. Distingvendum etiam probè inter J. N. *primæum* & *secundarium*: illud est, quod naturæ humanæ innotuit statim ab initio & cum origine generis humani, atque sic semper, ubique & omni tempore fuit, idque modò descripsimus; hoc demum sub hoc vel illo rerum statu ex hypothesi subsecutum est, respicitque statum mundi non multiplicandi, sed multiplicati: v. g. J. N. primævo permixtæ erant nuptiæ in gradu primo Consanguinitatis lineæ collateralis æqualis, inter fratres nimirum & sorores, quæ tamen J. N. secundo prohibitiæ sunt, ob communionem sanguinis, cujus rationem, quam primum fieri potuit, natura habere jusfit. *vid. Excell. Dn. Presf. (r)* Et hæc de J. N. quoad terminos dicta sunt.

§. 13. Tandem se offert nobis dispensationis terminus, eadem brevitate pertractandus. Quilibet verò vel nobis tacentibus animadvertet, nec *sensum Ecclesiasticum* hujus vocis, quo vel gratiosæ Dei de salute hominum dispositioni, vel Ecclesiæ Pastoribus accommodatur: nec *æconomicum*, quo illi, quibus acceptæ & expensæ pecuniæ cura committitur, dispensatores dicuntur, curæ nobis esse; sed in foro morali versantibus dispensare idem est, quod non variato legis, circa quam dispensatur, sensu, aliquem non modò obligatione & rigore legis, quo tenetur; verum etiam culpâ & pœnâ eximere. Uno verbo, totam dispensationis naturam, brevissimâ quidem, sed nervosè conceptâ definitione *Magnif. Dn. Zieglerus (s)* expressit, per *relaxationem legis publicâ auctoritate factam*, dispensationem describens.

§. 14. *Relaxatio legis* esse dicitur. E. legis jam latæ obligationem præsupponit: Quemadmodum enim non-Entis nullæ sunt affectiones; ita etiam lex, nisi jam lata, relaxari non potest; neque hoc sufficit, nisi obligatio adsit; ubi enim legis rigor, factum aliquod impediendi, nondum obtinet, quid opus est, licentiam petere, cujus beneficio vel contra legem impunè possis agere, vel commissi jam contra eam criminis pœnam dare non opus habeas, quam tamen, absente scilicet obligatione, nondum debes.

§. 15. Infert itaque relaxatio hæc remotionem obligationis à certis quibusdam subjectis, sed talem, quæ salvâ lege fieri potest, ut

(r) P. 2. c. 10. S. 14. p. 176. Paran. p. 96. (s) de Jurib. Majest. l. 1. c. 7. §. 2.

ut nihil vigori ejus detrahatur, quæ nisi ipsâ penitus sublata lege, tolli non potest: hoc verò non *relaxare*, sed *abrogare* legem esset: atque in eo dispensatio ab abrogatione legis differt, quòd *hæc* legem in totum *quoad omnes* aboleat, atque efficiat, ut lex id, quod hæcenus fuit, esse desinat: ita lex forensis abrogabatur, cum urbs Hierosolyma excinderetur, & cum eâ tum species, tum spes Reip. loquente ita *Grotio* (t), concideret: *illa* autem tantum *quoad aliquos*, vim legis tollit, ita, ut cæteros quibus non dispensatur, post dispensationem aliis factam, adhuc obliget.

§. 16. Hinc etiam à *derogatione* facile poterit distingvi, quæ sicut *abrogatio* totam legem tollebat, ita legem *quoad partem* tantummodò immutat; quo ipso obligatio partis illius non removetur, ab hoc vel illo, sed ab *omnibus* legi hæcenus, etiam *quoad partem* amissam, subjectis: ita finito bello Magistratus legem de tributis, quæ hæcenus necessitate coactus auxerat, non quidem penitus abrogat, benè tamen ei aliquid derogat, minuendo scil. exactiones, ne præter necessitatem justo majores evadant.

§. 17. Neque dispensatio cum legis *interpretatione* coincidit, quæ prudens quædam legis ad actum applicatio est, neque obligationem tollit, sed in hoc vel illo casu nullam, mentem Legislatoris rectè interpretando, adesse ostendit, etiam si adesse videatur. *Locum habet usquequarissimum in illis casibus, qui non reperiuntur specialiter decisi, quando scil. circumstantia quædam occurrunt, quæ non omninò similes sunt illis, de quibus lex loquitur;* (u) ita leges etiam nonnullæ divinæ, interpretationem hanc admittunt. Lata erat Judæis olim lex de intermittendis die Sabbathi operibus, (x) ubi minus prudenter se Judæi gerebant, quando opera prohiberi charitatis & summæ necessitatis opinabantur, mortem potius sustinentes, quàm quòd defensionem sui ipsius, ipso J. N. licitam, imò severissimè inculcatam susciperent: (y) hinc ipse Christus verum hujus legis sensum prudentissimâ Judæis exponebat interpretatione. (z) Huc refer, quando præceptum aliquod affirmativum ob aliud superius, cui subordinatur, suspensione indiget, de quo paulò post in *Cap. III.*

B

§. 18.

(t) *L. I. de J. B. & P. cap. 2. §. 7.* (u) *Dn. Zieglerus in l. 1. c. 4. §. 7 p. 174.*

(x) *Exod. XXXI. 15. XXXV. 2. 3.* (y) *2. Maccab. II. 36.* (z) *Luc. VI.*

§. 18. *A permissione* quoque; dispensationem differre, brevibus ostendendum, & quidem ab illâ, *qua nudi facti* esse, & in remotione impedimentorum consistere dicitur; (quo modo Deus peccata permittere dicitur) distinctissimam esse, in aprico positum est. *Permissio legis* vel plena est, vel *minor plenâ*; *HÆC impunitatem* quidem, non autem *impeccabilitatem*, ut loquuntur, confert, ad quam, permissionem usurarum *B. Chemnitius* (a) refert: *Deum*, inquit, *hæc minora quædam mala non quidem approbasse, sed forensi & politico fine, toleranda permisisse*; dispensatio autem ab ipsâ quoque culpâ delinquentem penitus liberat; *ILLA* est, quæ non tantum impunitatem, sed & *impeccabilitatem* affert, quâ permissione Deus olim in *V. T.* polygamiam permittebat, & hanc à dispensatione differre, dicere vix aufim.

§. 19. *Publicâ* autem opus erit *autoritate*: Sicut enim nemo, nisi Superior, obligationem inferre potest; ita etiam non nisi illi potestas relaxandi legem, competit. Perinde verò erit, siue dispensatio à Magistratu supremo, siue ab eo, qui illi subordinatus est, fiat; cum hic commissam sibi ab illo sufficientem habeat potestatem, vi cuius exercitium Majestatis, à quâ autoritas dependet, actibus ejus denegari non poterit.

§. 20. Unicum adhuc addam, quod supra jam brevibus tetigit, duos dispensationis esse modos, pro diversitate scilicet ejus, cui dispensatur; vel enim ille actum legi contrarium jam commisit, & sic per dispensationem absolvitur à pœnâ & culpâ, vel ante actum hunc committendum dispensationem expetit, & sic ab obligatione legis eximitur, neque à culpâ, quam nondum in se contraxit, absolvi opus habet, nedum à pœnâ. Hæc discrimen, quod ex varietate exemplorum dispensationis animadvertebamus, non negligendum videbatur.

CAP. II.

Theſim continens cum probatione.

§. 1. **H**is itaque præsuppositis ipsa nobis quaestio decidenda erit: **H**ubi: Num *J. N.* & quidem primævum, dispensationem, qualem descripsimus, admittat? quaeritur. Negative respondendum esse ducimus. Sententiam nostram sequentibus firmantes.

§. 2.

(a) *LL. CC. P. 2. p. m. 171.*

§. 2. Hominem circa J. N. dispensare non posse, probatione vix indiget, cum ad illud omnes, Summus hujus Legislator, Deus T. O. M. sub gravissimâ pœnâ obligaverit; quâ igitur homo ceu inferior, dispensationem, quam non nisi à Superiori fieri posse diximus Cap. I. §. 19. suscipere jure possit?

§. 3. Imò nec ab ipso Deo circa Jus hoc, quod imago Sanctitatis divinæ ejusque effectus est, dispensari posse existimamus. Ortum suum J. N. ipsi æternæ legi, quæ cum intellectu divino pratico examusim convenit, debet; hinc etiam radius, participatio, & quasi impressio quædam æternæ legis dici solet. Summum scilicet Numen sanctitate & justitiâ æternâ præditum, ab æterno, homini ad imaginem suam creando, ideam justitiæ divinæ, [quam J. N. exhibet] implantare decrevit, quam ab æterno non potuit, non voluisse. Sicuti E. Deus attributa sua salvâ Essentiâ mutare, non potest: [tolle Justitiâ, & ipsam Essentiâ divinam tollere, necesse habebis] ita etiam nec principia nobis congenita mutare, aut circa ea dispensare poterit: aliâ normatum [Jus Naturæ] à normâ suâ [justitiâ divinâ] abiret; quod absurdum.

§. 4. Denique sententiæ nostræ non parum roboris accedit, ex materiâ scilicet objecto J. N. quod est honestum, ita naturâ suâ comparatum, ut semper & ubique præcipi debeat, & per se expeti, sicut ex opposito inhonestum prohiberi & vitari. *vid. Cap. I. §. 9.* Admissio igitur objecto immutabili, ipsum quoque Jus circa hoc objectum occupatum, immutabile & omnis dispensationis expers dicendum erit.

CAP. III.

Objectiones & eorum Resolutionem sistens.

§. I. Videamus Bono cum DEO jam ea, quæ sententiæ nostræ objici possent. Sunt utique, qui hinc se nobis opponant, non modo contrarium statuendo, verum etiam in praxi ipsâ. Romanus ille Pontifex potestatem dispensandi, non modo circa positivas DEI leges, verum etiam circa J. Nat. nescio quâ sibi autoritate vendicat: Factum sanè egregium, & non nisi fidelissimo Christi vicario dignum. Jure competere Pontifici hanc potestatem, Parasiti ejus omni studio asserere conantur. Audiamus

Angelum de Clavasio, qui, citante B. Dn. D. Strauchio (b) in Summâ Angelicâ, sub titulo Papæ, potestatem ei tribuit dispensandi in omnibus Præceptis Moralibus, NB. Legis Naturæ, vel divinæ. Aliter, inquit, non videretur Deus fuisse Bonus Paterfamilias, nisi misisset Pastorem super Gregem suum, qui posset consulere omnibus occurrentibus & necessario expediendis. Nec etiam posset dici, quòd Papa sit GENERALIS COMMIS-SARIUS DEI ASSUMPTUS IN PLENITUDINEM POTESTA-TIS. Et quòd dico de præceptis Secunde Tabulæ, idem dic. de omnibus Præceptis Veteris & N. T. Unde Dominus Archiepiscopus Florentinus in summâ dicit, se audivisse à fide dignis, quòd Papa Martinus V. habitâ consultatione, cum multis doctissimis Viris in sacrâ Theologiâ & jure Canonico, dispensaverit cum quodam, qui acceperat Germanam suam in Uxo-rem &c. Sed mittamus hæc mancipia sedis Pontificiæ: rationibus pugnemus, quæ quid in recessu habeant, quibus adversus nos in- surgunt, videamus.

§. 2. Duas hæc liceat nobis classes constituere, quarum altera objectiones, quæ posse Deum dispensare, altera, quæ non modò posse, sed etiam actu dispensasse aliquando, asserunt, contineat.

§. 3. Objicere nobis solent (1) *potentiam Dei absolutam, secundum quam nihil Deo à Divisor; hanc potentiam putant à nobis assertione nostrâ habefactari.* Resp. (1) E. etiam poterit peccare, aut sui ipsius odium præcipere. (2) Dicitur potentia Dei absoluta, ideo, quia non agnoscit Superiorem, non autem quasi à reliquis attributis absolvere quasi Deum posset. Ille qui potens, simul etiam Justissimus & Sanctissimus est: omnimoda horum in Deo attributorum harmonia non est lædenda. Quemadmodum igitur non ferit omnipotentiam Dei, si dicamus; eum non posse *egrotare*, quia est actus purissimus & simplicissimus, neq; *mori*, quia est æternus; ita etiam non obstat potentiæ huic, quando eum dispensare non posse circa J. N. dicimus; mutaret enim Essentiam suam, & omnem exueret Sanctitatem, quæ non potentiam, sed impotentiam potius arguerent. (3) Circa J. N. dispensare involvit contradictionem, quòd facile probo: J. N. Deum amandum esse omnibus inculcat hominibus; Si igitur Deus circa hoc præceptum dispensaret, odium ipsius esset præcipiendum. Si autem quis hominum

(b) *Breviar. Theol. Def. 173. p. 528.*

minum morem Deo in his gerat, eumq; odio prosequatur, obedientem se Deo præberet, quod tamen sine amore in Deum, quem ob obedientia creatori præsupponit, fieri non posset, atque sic amando odisse Deum dicendus esset: amaret itaq; & non amaret, odio haberet & non haberet Deum. Nonne hæc sunt contradictoria? quæ sub potentiam Dei non cadere, Theologi docent. *vid. B. Dn. D. Scherzerus (c) & B. Dn. D. Strauchius. (d)*

§. 4. Obj. 2. *Deum esse Legislatorem J. N. Omnis autem Legislator circa legem à se latam dispensare potest. E. etiam Deus.* Resp. Omnis Legislator dispensare potest circa legem à se latam *dispensabilem*, qualis J. N. non est. *Excipis: Quanam lex igitur est dispensabilis?* Resp. Quæ à nudâ Legislatoris voluntate dependet, talis autem non est J. N. quod immediatè ab ipsâ Justitiâ Dei dependere diximus. *Excipis. E. circa nullam legem Deus dispensare potest, quia omnis est justa; injustum enim Deus non velle, nedum præcipere potest.* Resp. Verum hoc, omnis utiq; à Deo unquam lata lex est justissima, non tamen uno eodemq; gradu: alia enim, uti lex positiva, quæ indifferentia præcipit, est justa, ideo quia fertur à justo; alia est justa, quia non tantum fertur à, sed etiam *de* justo, quod suâ naturâ factu est necessarium. *vid. Excell. Dn. Prof. (e)* ac proinde hæc, non illa est indispensabilis, quia illius justitiâ à Legislatoris voluntate, hujus ab objecto [quod cum Justitiâ æternâ convenit] dependet; hinc justitiâ suâ intrinsecâ voluntatem Dei liberam antevertit, uti loqui amat Dn. Zieglerus.

§. 5. Altera clasfis continet exempla, in quibus dispensasse Deus videtur. Obj. 1. *Exemplam Protoplastorum, quibus putant Deum dispensasse, cum crimine se per lapsum polluissent, atq; reos æternæ mortis fecissent. Ibi Deus secundum clementiam suam circa legem à se latam dispensabat, leviozem, pro æterno supplicio, quod delinquentes promeruerant, substituendo pœnam.* Resp. Erat ista Lex non Naturalis, sed positiva, de qua non quæritur. *Exc. Requirebat tamen non modò Lex N. verum ipsa quoq; æterna, quæ Deo per naturam inest, ut pœnam de delinquentibus sumeret: ubi igitur Deus jus suum cuiq; per justitiâ punitivam tribuere tenebatur, & id non fecit, dispensasse est dicendus.* Resp. Neg. adhibuisse hinc Deum aliquam dispensationem: non enim simplici-

ter sine satisfactione hominem in gratiam accipiebat; sed præviâ satisfactione, quâ sufficientissimè justitiæ divinæ, à Mediatore O. M. pœna dabatur. Dicitur: *In eo tamen videtur Deus dispensasse, quod alium, filium nempe suum unigenitum substituerit, quem pœnam, quam homo debebat, luere permisit.* Resp. Hoc est, quod volo; non igitur obtinuit dispensatio propriè talis: ubi enim satisfactio adest, ibi dispensatio, qualem nos descripsimus, locum habere nequit. Illud lubens concedo, intercessisse hâc aliquam, imò summam ex parte Dei gratiam, quòd non modò alium intervenire passus sit, verùm ipse etiam medium hoc salutare, benignissimè subministrare voluerit: sed de hâc misericordiâ agere nostri non est fori; sufficit, quòd nullam inferat dispensationem.

§. 6. Majoris videtur esse difficultatis (2.) *conjugium inter liberos Adami: quale hodie ut incestuosum J. N. vetitum esse dicimus. Erat autem olim liberis Adami concessum. E. dispensationem admittere opus erit.* Resp. Sunt hæ nuptiæ contra J. N. secundarium, non autem primævum; vid. *Cap. I. §. 12. Exc. Atq; etiam J. N. secundarium est indispensabile.* Resp. Quid tum? neq; ulla ostendi potest dispensatio, quæ legis jam existentis obligationem præsupponit C. 1. §. 14. Quid igitur Deus circa legem cordibus hominum nondum inscriptam dispensare potuit? Legem olim de circumcidendis pueris Deum Abrahamo tulisse notum est, quam Adamus, Noachus & omnes Abrahami Antecessores non observarunt; absurdum autem foret dicere, Deum his circa hanc legem, multis post Adamum seculis latam, demum dispensasse. Ita etiam prohibitio harum nuptiarum non nisi ad mundum multiplicatum pertinet, & obligationem hypotheticam infert. Præsuppositâ scilicet hominum multitudine, naturæ humanæ horrorem talem indidit Deus, ut à Venere eorum, cum quibus unum sanguinem hausit, abhorreat, ita ut

Prodigia toties orbis insveta audiat,

Natura toties legibus cedat suis,

Quoties istiusmodi nuptiæ hodie tanquam licitæ permittuntur. Excipitur: Atqui Deus *Deut. XXV. §. 5. legem ferendo de Leviratione, dispensasse videtur circa J. N. Erat enim uxor ducenda illi, cui nubere jubebatur, in primo gradu affinitatis secundum J. C. & quidem primo genere, eo juncta, quales nuptiæ Levit. XII. 16. prohibita leguntur, & hodie etiam incestuosæ habentur.* R. Nuptias hæ J. N. contrariari, concedo, vel

vel ex eo, quod terra propterea incolas suos [Gentiles] evomuisse dicitur: nulla autem poena, ubi nulla culpa, nec culpa naturalis, ubi nulla possibilis legis notitia naturalis. Ad legem de Levitatione *resp.* nullam ibi dispensationem, sed commodam tantum, secundum mentem Legislatoris, interpretationem intercessisse, quae quomodo à dispensatione differat, ostensum est *suprà*. Juvat hic verba *B. Dn. Praeceptoris D. Strauchii* (f) allegasse: Daß im Gesetz Mose/vermittelst einer sonderbahren restriction, zugelassen worden/des verstorbenen Bruders Wittib in gewissen Fällen zu heirathen/hebet das ganze Gesetz nicht auf/sondern dienet allein zu **Erklärung** desselben; wer zweifelt daran/das Gott in seinem Gesetz den Menschen-Mord oder Todschlag verboten/und dennoch hat er selbst verordnet: Wer Menschen-Blut vergeußt/des Blut soll auch durch Menschen vergossen werden/Gen. IX. 6. Wenn die Bücholsische Schlußart gelten sollte/könte man auch sagen/der Todschläger bleibt ein Mensch/**D H N E/oder M Z** diesem Laster behaftet. Ergo. Excipitur: *E. hac interpretatio hodie etiam adhuc locum habebit.* R. Neg. C. nam ratio illa, quae hanc legem ad certas circumstantias alligabat, jam exspiravit: Erat autem illa, ut distinctio graduum ac familiarum conservaretur, & cognosci posset, ex quibus Messias aliquando fit oriundus.

§. 7. Objiciuntur (3) praecepta affirm. circa quae Deum putant dispensare, quando obligationem suam amittunt, v. g. Parentibus esse obediendum, me non obligat, si obedientiam hanc honor Dei lædatur. R. nec hic dispensationem adesse: suspenditur, nimirum obligatio praecepti istius, non quoad hunc vel illum, sed quoad omnes, qui legi huic subsunt. Oritur autem haec suspensio ex concursu duorum praeceptorum, quae non sunt unius ordinis, sed alterum est altero majus, cui proinde id, quod minus est, subordinatur. Concurrent itaque hic duo axiomata: e. c. Deus est honorandus; Parentes sunt honorandi. Utrumque in tali casu observari nequit, nec debet; nam posterius eam conditione latum est, ut quando non nisi cum violatione Superioris observari potest, sit suspendendum: à *suspensione* autem *obligationis in praecepto inferiori per praeceptum superius, ad e-*
jus

(f) Endliche Entdeckung der erbärmlichen Verstockung D. Christoph Joachims Bücholsens *ad Object. 8. resp. 6. p. 76.*

ius mutationem (seu dispensationem) N. V. C. vid. Excellentiss. Dn. Præses. (g)

§. 8. Objicitur 4. *Exemplum Abrahami, cui Deus circa quintum præceptum, immolationem filii præcipiendo, dispensasse videtur.* R. Neg. hoc contra V. præceptum fuisse. Nam (1.) Abraham⁹ non considerandus ut homo privatus, sed ut Magistrat⁹ Deo subordinatus, cui Deus jus vitæ & necis dederat. (2.) Isaac non erat innocens; sed ob peccatum originale &c. in foro divino reus mortis. Ut nihil dicam de Jure Dei universali, quod ipsi in omnes homines eorumq; vitam competit. Alii respondent, Deo fidem Abrahami, non ipsam eadem placuisse; Enimverò cum in re turpi ac in se malâ obedientia Deo non possit non displicere, eo modo dubio vix satisfiet.

§. 9. Objic. 5. *Deum circa septimum præceptum dispensasse, Israëlitis mandando, ut vasa pretiosa Ægyptiis auferrent.* R. Nullum ibi committebatur furtum, quia res, quæ auferebatur, desierat jam esse aliena, & jam in alium statum, Deo Supremo omnium Domino, cui Jus in omnia hominum bona competit, sic dirigente, transferat. Accipiebant igitur Israëlita vasa hæc, non tanquam ex Ægyptiorum, sed tanquam ex ipsius Dei manu. *vid. Magnif. Dn. Galovius (h).* Paucis nervosè respondet *Excell. Dn. Præses:* (i) A mutatione objecti admutationem ipsius Juris N. V. C.

Cætera quæ objici adhuc possent, placidæ Eruditorum disquisitioni reservamus. Deo autem T. O. M. pro præstitâ nobis in præfenti negotio operâ devotas persolvimus grates, eumq; humillimè rogamus, velit porro gratiâ suâ nobis clementissimè adesse. Da Domine, ut voluntatem Tuam rectè intelligamus, magis ut & faciamus. Amen!

S. D. G.

(g) P. 2. Prolog. §. 19. p. 25. (h) *Bibl. illustr. ad b. l. (i) P. 2. prolog. §. 20. p. 27.*

Ad Exim. DN. RESPONDENTEM,

Autorem hujus Disputationis Doctissimum.

EN! Labor hic Tuus est, quòd (a) dispensabile nunquam,
Quod Natura olim Jus tulit, esse probas.
O minor hinc, Tua (b) dispensabitur omne per ævum
Gloria, quæ studio est jure parata Tuo.

(a) *In significato forensi.*

(b) *In communi, pro distribui.*

D. Val. Alberti.